

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana
el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57
Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;
Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

STOP VI.E.W.

Št. projekta: Daphne III
JUST/2009-9010/DAP/AG/0992
WS 4: Workshops

STAREJŠI ZA STAREJŠE in STOP VI.E.W.

Izobraževanje izobraževalcev
Gradivo

City Hotel Ljubljana
29. in 30. marec 2012

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE
Kebetova 9, 1000 Ljubljana
el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57
Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;
Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

KAZALO

- 1. Gabrijela Čoklc**, Center za socialno delo Celje:
Vrste nasilja in prepoznavanje nasilja nad starejšimi str. 2
- 2. Borut Hrovatin**, Zavod Papilot:
Sodelovanje in reševanje konfliktnih situacij str. 6
- 3. Janez Ogulin**, Generalna policijska uprava:
Policija in varstvo starejših str. 9
- 4. Ingrid Čuš**, Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor:
Nasilje nad starejšimi ženskami v družini: prepoznavanje in ukrepanje str. 14
- 5. Darinka Rozman**, Društvo SOS telefon za žrtve nasilje za ženske in otroke
žrtve nasilja:
Mreža pomoči in podpore, ki jo nudi SOS telefon str. 26
- 6. Elizabeta Prtenjak**, Dom sv. Jožefa Celje:
Psihosocialni vidik demence in osnove komunikacije z dementnimi
starostniki str. 31
- 7. Dubravka Hrovatič**, Center za socialno delo Novo mesto:
Zakon o preprečevanju nasilja v družini in
postopek prijave nasilja – strokovna izhodišča str. 35
- 8. Janja Frelih Gorjanc**, Inštitut Krog:
Nasilje nad starejšimi v luči spremenjenih družinskih odnosov str. 42

Vrste nasilja in prepoznavanje nasilja nad starejšimi

Gabrijela Čoklc, univ. dipl. soc. del.
regijska koordinatorica za obravnavo nasilja v družini
Center za socialno delo Celje

Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to ali so nastale poškodbe. To je:

- ★ pretepanje z rokami,
- ★ brcanje, odpiranje,
- ★ lasanje, klofutanje,
- ★ pretepanje s predmetom,
- ★ metanje predmetov v žrtev,
- ★ butanje z glavo v zid,
- ★ boksanje, davljenje,
- ★ napad s hladnim orožjem,
- ★ ugašanje cigaret na žrtvinem telesu,
- ★ držanje glave pod mrzlo vodo.

Znaki fizičnega nasilja so: podplute, prakse, odrgnine, zlomi, nalomljene kosti, polomljena očala ali drugi pripomočki, težave z gibanjem, spremenjeno obnašanje, zmedenost, osamitev žrtve. Itd.

Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. Vsebuje:

- ★ grožnje, ustrahovanje in izsiljevanje,
- ★ zavestno kritiziranje, poniževanje,
- ★ groba in ponižujoča dejanja, ki vplivajo na samopodobo in samozavest,
- ★ izolacija žrtve in preprečevanje stikov s sorodniki,
- ★ pomilovanje- ravnanje s starostnikom kot otrokom.

Posledice psihičnega nasilja so: strah, neodločnost, apatija, depresija, stres, motnje spanja, umikanje, poslabšanje zdravja in manjše samospoštovanje.

Ekonomsko nasilje ali finančno izkoriščanje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanje s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov. Vsebuje:

- ★ odvzem lastnih finančnih sredstev,
- ★ odvzem upravljanja z lastnim premoženjem,
- ★ prisiljevanja v podpis kreditnih pogodb,
- ★ prisiljevanje v podpis oporoke,

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

- ★ prevare pri pisanju oporoke,
- ★ upravljanje s prihranki,
- ★ prodaja premičnega premoženja in nepremičnin.

Znaki finančne zlorabe se kažejo v tem, da žrtev nima nikoli denarja, da dviguje denar vedno v spremstvu nekoga, ki vzame ves denar, da ji primanjkuje osnovnih življenjskih potrebščin in da ji je odtujena lastnina, ki jo je žrtev posedovala.

Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin. Vsebuje:

- ★ odvzemanje hrane,
- ★ neustrezna skrb za primerna oblačila,
- ★ neustrezen – zanemarjen bivalni prostor,
- ★ neustrezna skrb za higieno,
- ★ neustrezna skrb za medikamentozno terapijo,
- ★ ni poskrbljeno za varnost,
- ★ ni čustvene podpore.

Znaki zanemarjanja so: podhranjenost, zanemarjenost, neprimerna oblačila, prevelik ali premajhen odmerek zdravil, nimajo zdravstvenih pripomočkov, ki bi jih sicer nujno potrebovali, imajo preležanine, prostor je umazan in smrdi.

Zapuščeniost pomeni, da posameznik, ki je odgovoren za oskrbo starostnika ali oseba, ki ji je zaupano skrbništvo, le-tega zapusti, kar pomeni da starostnik nima zagotovljenih osnovnih materialnih pogojev za normalno življenje in nima ustrezne pomoči.

Ko posameznik pričakuje in si želi opore svojcev in skrbnikov, a jo ti ne nudijo oziroma ostarelega svojca prepustijo samega sebi

Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena. Vključuje:

- ★ siljenje v spolne odnose,
- ★ spolni napad,
- ★ nasilje med spolnim odnosom,
- ★ siljenje k ustvarjanju pornografskih materialov,
- ★ siljenje v spolni odnos z drugimi osebami,
- ★ otipavanje,
- ★ prisilna golota in fotografiranje,
- ★ poniževanje.

Znaki spolnega nasilja so poškodbe, vnetja, spolno prenosljive bolezni, krvavenje – vaginalno ali analno.

Starejši so lahko hkrati lahko izpostavljeni več vrstam nasilja ali zlorab, zato je pri raziskovanju potrebna celovita obravnava z vključitvijo vseh organov, ki so dolžni zagotoviti "posebno skrb starejšim, invalidom in osebam, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase" 5.čl. Zakona o preprečevanju nasilja v družini.

Dejavniki tveganja

Psiho fizični dejavniki: zdravstveno stanje- telesna nemoč, zmanjšana gibljivost, psihična prizadetost, demenca, odvisnost od drugih, izoliranost, osamljenost.

Kulturni in socio ekonomski dejavniki (starostni stereotipi, krhanje tradicionalnih medgeneracijskih vezi, omejen dostop do oskrbe v domačem okolju).

Dejavniki odvisni od okolice:

slabi medgeneracijski odnosi, preobremenjenost/izgorelost oskrbovalca, ni ustrezne podpore v družini, zasvojenost, slabe življenjske navade, premajhne možnosti različnih oblik skrbi za stare ljudi.

Identifikacija nasilja

- ★ Mi lahko konkretno poveste:
- ★ Kako se je zgodilo?
- ★ Kdo je bil prisoten, poleg?
- ★ Kje?
- ★ Kdaj?
- ★ Se je še kdaj ponovilo?
- ★ Kako pogosto se to ponavlja?

Primeri splošnih vprašanj

- ★ Kako je doma? Kako se počutite?
- ★ Kako preživljate dneve?
- ★ Kaj menite o pomoči, ki vam jo nudijo doma?
- ★ Kaj menite, kako se vaš mož/žena/hči/negovalec sooča z oskrbovanjem ali morebitnimi težavami?
- ★ Imate vse kar potrebujete, da poskrbite sami zase?

Kako pomagamo?

- ★ odkrivanje nasilja nad starejšimi – zgodnje intervencije zdravstva, socialne službe, policije
- ★ prijavljanje – vsi; NE RAZISKUJEMO
- ★ pomoč in obravnava celotne družine
- ★ posebni ukrepi za starejše- zagotavljanje posebnih oblik pomoči-dnevni centri, pomoč na domu, svetovanje in pomoč družinskim članom, ki za starejšo osebo skrbijo, posebna pozornost zdravstvenih in socialnih delavcev,
- ★ obravnava povzročiteljev nasilja,
- ★ vseživljenjsko izobraževanje- učenje o nenasilnih poteh do rešitve problemov,
- ★ specializacija socialne službe – predstavitev CSD Celje,
- ★ nevladne službe, pomoč in dopolnjevanje dela javne službe.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Viri in literatura

Hvalič Touzery, Simona, Zlorabe starih ljudi v Sloveniji V: Evropska unija – priložnost tudi za starejše, Ljubljana 2004, str. 67-70.

Nasilje nad starejšimi ženskami v družini: Prepoznavanje in ukrepanje. (Elektronski vir) Maribor: Fakulteta za zdravstvene vede, 2011

Selič, P. Nasilje nad starejšimi: O motivaciji, moči (pooblastilih) in potrebnih virih za ukrepanje: Urad Varuha človekovih pravic

Zakon o preprečevanju nasilja v družini, (UR.l. RS, št. 28/2008)

Sodelovanje in reševanje konfliktnih situacij
Borut Hrovatin (Zavod Papilot), univ. dipl. psiholog

1. Sodelovanje – medsebojno komuniciranje je ena osnovnih človeških aktivnosti, od katere je pogosto odvisno naše preživetje. V vseh obdobjih življenja sodelujemo, komuniciramo in z izkušnjami, tradicijo in »zdravim razumom« poskušamo ustvarjati neko ravnovesje oziroma uravnoteženo stanje našega bivanja. Pri sodelovanju pa nastopijo razne motnje, ki imajo tudi zelo razdiralne učinke. Te motnje so vzrok kasnejšim posledicam, ki enemu delu populacije/starejšim/starejšim ženskam onemogočajo normalno življenje, zastrupljajo odnose ustvarjajo psihično in fizično pohabljenost. Na tem področju sodelovanja moramo strokovno, življenjsko, sankcionirano opredeljevati naše bodoče pobude.

2. Vsak človek ima probleme. Tako tudi generacija, ki nekatere svoje probleme projicira v najbolj nezaščiteni del populacije – starejše in starejše ženske. Storiteli negativnih oz. deviantnih situacij do starejših so najpogosteje: finančno-materialne zlorabe, psihično-čustveno zlorabljanje, zanemarjanje in fizično nasilje.

Veliko avtorjev se strinja z ugotovitvijo: »Prihodnost ni odvisna od napovedi, upanj in želja. Temveč od volje, da bi obvladali prihodnje probleme.« In res je, da je potrebno reševati probleme namesto reševati konflikte.

Generacija, ki najbolj sodeluje pri deviantnih ekscesih proti starejšim in starejšim ženskam – so njihovi svojci (otroci, hčere-sinovi, vnuki-sorodniki in negovalci). Sledijo razni nasilneži v okolju.

Pogosto je vprašanje: zakaj?

- ★ sprememba vrednost,
- ★ nezaposlenost,
- ★ izguba identitet,
- ★ spreminjanje samopodobe,
- ★ slaba stran staranja in drugo.

3. Živimo v svobodni družbi, kjer so želje, hotenja posameznikov in skupin različni, morda pogosto nasprotujoči. V takih situacijah so konflikti nekaj vsakdanjega. Seveda je bolje reševati probleme kot reševati konflikte.

Direktno reševanje konfliktov pa pomeni napad na različnost in različna hotenja – kjer nastajajo nezaželene emocije, sovraštvo, agresija. Kajti reševanje konfliktov pomeni obdelovanje udeležencev v konfliktih.

4. Spremembe se vrstijo od kar svet obstaja – to je pogosta paradigma za vse stvari, ki se dogajajo na našem planetu. Tako v naravi kakor tudi v vsakdanjem življenju. Za spremembe pravijo, da so edina stalnica našega življenja. Seveda hitrost sprememb pa ni bila vedno enaka. Včasih so v preteklosti izkušnje ene generacije veljale še za naslednje in so omogočale nastanek tradicije, »zdravega razuma«, trajnost vrednot. Praktična navodila kako ravnati so veljala zelo dolgo.

Danes pa nastajajo spremembe nenehno in nenadno. Tradicija, izkušnje in »zdrav razum« skoraj ne morejo več nastajati, ker ne utegnejo. Izkušnje iz preteklosti celo ovirajo ravnanje v sedanjosti, menijo nekateri avtorji. Starejša generacija se pogosto ne znajde v teh življenjskih spremembah – ter postane apatična, nezainteresirana in neorientirana ter s tem lahek plen razdiralnim učinkom raznovrstne zlorabe starejših.

5. Če izhajamo iz paradigme – reševati probleme in ne konflikte – je za družbo in posameznika več nalog.

Za mlajšo generacijo še bolj skrbno in dosledneje opraviti naslednje naloge:

- ★ omogočiti ustrezno izobraževanje,
- ★ urediti stanovanjske pogoje,
- ★ omogočiti primerne zaposlitve,
- ★ s primernimi pristopi in primeri dobre prakse približati probleme starejših mlajšim (izkušnje, vrednote, doživetja, medgeneracijsko sodelovanje in drugo).

Za starejšo generacijo pa bi družba, civilna družba in posamezniki opravili naslednje:

- ★ izobraževati in usposablјati starejšo generacijo za današnje življenje – selektivno, zmožnostim primerno (računalniške spretnosti, komunikacijska tehnologija, interesi, želje in drugo),
- ★ možnosti samopomoči,
- ★ projekti: Starejši za starejše, Aktivno državljanstvo,
- ★ psihosocialni programi: izboljšanje spominskih sposobnosti, izboljšanje samopodobe, pridobivanje večje samozavesti, postati bolj komunikativen in drugo.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Literatura

Fromm, Erich, Anatomija ljudske destruktivnosti 2, Biblioteka naprijed, Zagreb 1984.

Jauševac, Norbert, Kako uspešneje reševati probleme?, DZS, Ljubljana 1991.

Kristančič, Azra, Nova podoba staranja - siva revolucija, AA Inserco, Ljubljana 2005.

Lipičnik, Dr. Bogdan, Reševanje problemov namesto reševanje konfliktov, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana 1996.

Možina, dr. Stane, Poslovna socio-psihologija, Ekonomska fakulteta, Ljubljana 1975.

Požarnik, dr. Hubert, Umestnost staranja: leta, predsodki in dejstva, Cankarjeva založba, Ljubljana 1981.

Policija in varnost starejših
Janez Ogulin, Generalna policijska uprava

Ne pozabite na varnost

V policiji se zavedamo, da je nasilju, še posebej nad starejšimi, kot eno od najbolj ranljivih oziroma ogroženih skupin prebivalstva, potrebno nameniti posebno pozornost.

Da bi jih čim bolj pripravili na morebitne nevarne situacije in da ne bi postali žrtve kaznivih dejanj, smo pripravili projekt Ne pozabite na varnost, ki ga po vsej Sloveniji izvajamo že od leta 2005.

Vodje policijskih okolišev obiskujemo domove za starejše občane in tudi posameznike ter jim svetujemo v zvezi z varnostjo: varno obnašanje na javnih mestih, nošenje denarnice, torbice, prtljage; dvigovanje denarja na bankomatu, potovanje z vlakom ali avtobusom, menjava denarja, odkup zlatnine ali drugih predmetov, ravnanje ob obisku neznancev na domu ipd.

Med neposrednim pogovorom jim delijo tudi broščuro, ki obravnava varnostne teme. Namen projekta je tudi, da občani spoznajo vodjo policijskega okoliša na njihovem območju.

Policija 113

<http://www.policija.si/index.php>

- ★ če si udeležence ali priča v prometni nesreči,
- ★ če si žrtev ali očividec kriminalnega dejanja,
- ★ če misliš, da je moten tvoj mir ali
- ★ če meniš, da lahko policija na drug način poskrbi za tvojo varnost.

Kako bodo ukrepali policisti?

- ★ Vzpostavili bodo javni red in zagotovili, da se ne boste počutili ogožene.
- ★ Potrudili se bodo, da se boste počutili varno.
- ★ Z vami se bodo želeli pogovoriti o dogodku v katerem ste bili udeleženi ali ga prijavili.
- ★ Ogledali si bodo kraj dogodka (prekrška ali kaznivega dejanja), ga fotografirali in po potrebi zasegli določene predmete.
- ★ O dogodku bodo želeli govoriti tudi s pričami oziroma vsem drugimi, ki naj vedo o dogodku.

Kdo je vodja policijskega okoliša? (VPO)

Policist, ki opravlja naloge na določenem območju policijske postaje – policijskem okoliš, ki ima izkušnje, pozna prebivalce, bolje pozna probleme na tem področju. Svetoval vam bo za večjo varnost, skupaj z ostalimi policisti bo poskušal odpraviti nevarnosti ali motnje za javni red in mir, o določenih problemih bo obvestil tudi druge pristojne službe.

Ko postanem žrtev kaznivega dejanja

Kaznivo dejanje, kot je na primer telesna poškodba, posilstvo, rop, poskus umora ... ali pa v vlom v stanovanje, izsiljevanje, tatvina, poškodovanje premoženja in drugo, pomeni za oškodovance vedno poseg v osebno integriteto, zasebnost.

Predstavlja lahko tudi stresni dogodek, ki bolj ali manj poruši človekovo osebno ravnovesje, njegov občutek varnosti, zaupanje, ... V takšnih primerih se oškodovanci pogosto soočajo z različnimi psihičnimi in socialnimi posledicami kaznivega dejanja.

Policisti smo pogosto pri, ki prihajamo v stik z oškodovanci. Naša vloga pri zagotavljanju varnosti oškodovancev, nudenju pomoči in podpore ter preprečevanju sekundarne viktimizacije je velikega pomena. Ustrezna obravnava oškodovancev kaznivih dejanj je zato ena od prioritet policije pri uresničevanju naše osnovne naloge: VAROVANJA ŽIVLJENJA, OSEBNE VARNOSTI in PREMOŽENJA LJUDI.

Policija oškodovancem kaznivih dejanj nudi POMOČ, zagotavlja VARNOST in ZAŠČITO, ustrezno INFORMIRANOST in RAZUMEVANJE, obenem pa posebno pozornost posveča SODELOVANJU z oškodovanci in drugimi občani.

Pozor žeparji

- ★ s sabo ne nosite večjih količin gotovine,
- ★ ne plačujte z gotovino in pazite na čeke in plačilne kartice,
- ★ pazite na osebno prtljago, nosite jo čim bolj ob telesu,
- ★ ročna torbica naj bo vedno zaprta in nikoli je ne puščajte brez nadzora (na primer v lokalu, vlaku, čakalnici ...),
- ★ denarnico in dokumente nosite čim bolj ob telesu, in ne v torbica, še posebej ne v zunanjih žepih,
- ★ izogibajte se množici; storilci uporabljajo efekt presenečanja in hitrosti, izkoristijo nepazljivost žrtve,
- ★ pazite na mimozveneče motorje in kolesa.

Ne olajšujte dela žeparjem!

V množici se nekdo zaleti v vas. Je denarnica še na svojem mestu?

Ulični ropi

Zbil jo je na tla....

Pomislite, kako bi ravnali, če bi vas kdo napadel. Vsekakor vpijte in kličite na pomoč. Več ljudi več vidi.

- kadar v banki ali na pošti dvigujete več gotovine, preverite, ali vas kdo ne opazuje. Vedno zahtevajte upoštevanje polja diskretnosti;
- gotovine nikoli ne štejte na ulici in denarnice ne odpirajte brez potrebe;
- gotovine nikoli ne kažite v gostilnah ali javnih prostorih. Še posebej to velja, če imate s sabo večje vsote denarja;
- bodite nezaupljivi, če vas neznanec na cesti prosi za denar ali za to, da mu ga zamenjate;
- zlatnine, ure ali podobnega ne kupujte na ulici,
- če vam kdo grozi in želi iztrgati vašo torbico, vzeti denarnico ali je kakorkoli drugače nasilen, s klici na pomoč opozorite mimoidoče na to, kar se dogaja,
- za hojo izbirjate osvetljene in prometne ulice,
- na potovanju hranite dokumente, čeke, plačilne kartice in gotovino v notranjem žepu oblačil ali torbici, pritrjeni okoli pasu,
- če vas kdo nadleguje, vam grozi z napadom ali vas celo napade, dejanje takoj prijavite policiji,
- pozorno spremljajte roparjeve reakcije in upoštevajte, da ga je morda bolj strah kot vas,
- med napadom ga pozorno poslušajte, na njegove ukaze pa izročajte gotovino obotavljivo in počasi,
- ne reagirajte pretirano pogumno in nepremišljeno. Vaše življenje je vredno več kot gotovina, ki vam je zaupana;
- poskušajte si zapomniti čimveč roparjevih značilnosti (postavo, starost, obleko, besede, naglas, narečje in druge podrobnosti),
- po napadu opazujte, kam je pobegnil in kako (peš, registrska številka, barva, tip vozila);
- s policijo sodelujte tudi, če ste priča takšnega kaznivega dejanja. Storilec bo prijet, s tem pa bo manj možnosti, da boste njegova žrtev drugič vi.

Roparji na domu

V Sloveniji narašča število hišnih ropov, ki so izvedeni na brutalen in dobro pripravljen način.

Storilci svoje žrtve vnaprej izbirajo in objekte predhodno skrbno opazujejo. Napadi so običajno izvedeni na nič hudega sluteče ljudi v njihovih hišah in stanovanjih.

- ★ Večjih vsot gotovine in dragocenosti ne hranite doma.
- ★ Ne odpirajte vrat neznanecem.
- ★ Zapirajte in zaklepajte vhodna vrata.
- ★ Pred vhodnimi vrati imejte ustrezno razsvetljavo. Zelo priporočljiva je senzorska luč.
- ★ Vrata opremite s ključavnico z varovalom ali varnostno verigo in kukalom.
- ★ Namestite domofon ali videofon.

Tuja nesreča – tuja skrb!

Od vseh nesreč najlažje prenašamo tujo. Naslednji ste na vrsti vi – ali pa tudi ne. Ukrepajte pravočasno – zavarujte sebe in svoj dom ...

Prometna nesreča

Kaj storiti, če ste udeleženi v prometni nesreči?

Če je kdo v njej umrl ali bil telesno poškodovan, morate takoj obvestiti najbližjo policijsko postajo oziroma poklicati številko **113** (policija posreduje naprej tudi obvestilo za reševalce).

Počakati morate na kraju nesreče in pred koncem ogleda kraja nesreče ne smete uživati alkoholnih pijač. Izjemoma smete kraj nesreče zapustiti zaradi pomoči poškodovanih v nezgodi in zaradi obveščanja policije. Ko to opravite, se morate takoj vrniti na kraj nesreče.

Če ste udeleženi v prometni nesreči, v kateri je nastala samo materialna škoda, pa drugi udeleženec ni navzoč (npr. na parkirnem prostoru), morate o tem takoj obvestiti najbližjo policijsko postajo in jim sporočiti svoje osebne podatke in podatke o poškodovanem vozilu.

Če imate pri sebi fotografski aparat ali kamero, kraj nezgode posnemite iz več položajev, da bi kasneje lažje ocenili nezgodo.

Če ste udeleženi v prometni nesreči, v kateri je nastala samo manjša materialna škoda, morate vozilo takoj odstraniti s ceste in izmenjati osebne podatke ter izpolniti in podpisati evropsko poročilo o prometni nesreči. To vam svetujemo ob vsaki prometni nesreči, saj boste na podlagi evropskega poročila lažje uveljavili povrnitev škode.

- ★ Kaj sporočiti?
- ★ Kdo kliče in od kod?
- ★ Kaj se je zgodilo in kako?
- ★ Kje se je zgodilo in kako se do tja najhitreje pride?
- ★ Koliko je poškodovanih in kakšne so poškodbe (lažje, hujše, mrtvi)?
- ★ Kaj smo že naredili in kakšno pomoč pričakujemo (avtodvigalo, varilni aparat, reševalci)?

Bodi viden

Želim biti varen!

Vedno hodim po pločniku. Če je cesta brez pločnikov, pa hodim po levi strani. Tako pravočasno opazim vozilo, ki pelje nasproti in se mu umaknem, če me ni opazil.

Vidnost je varnost

Voznik opazi ponoči ali v mraku:

- ★ temno oblečenega pešca na 26 m,
- ★ svetlo oblečenega pešca na 38 m,
- ★ pešca s kresničko ali odsevnim trakom na 136 m.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Ponoči, v mraku in ob slabši vidljivosti (megla, močan dež, sneženje ...) nosim svetla oblačila, kresničko ali izdelke z odsevnimi površinami.

Postanite soustvarjalci ugodnih varnostnih razmer!

Zakaj si želimo partnerskega sodelovanja?

V našem življenjskem in delovnem okolju je prisotnih mnogo negativnih dejavnikov, ki zmanjšujejo občutek varnosti in vplivajo na stopnjo varnostnih razmer. Številni so tudi drobni, vendar za določeno okolje zelo moteči pojavi, ki tako ali drugače vplivajo na vaše zdravje, osebno varnost in varnost premoženja.

Policija skrbi za izboljšanje varnostnih razmer in si prizadeva doseči visoko stopnjo varnosti, vendar si pri tem želi tesnega sodelovanja tudi z vaše strani, predvsem na preventivnem področju. Po vsem svetu namreč spoznavajo, da je preprečevanje prava alternativa represiji.

Zagotovite si vpliv na določanje o varnostni problematiki na območju, kjer prebivate ali delate. S skupnimi močmi poskušajmo zmanjšati število deviantnih dejanj in pojavov, skupaj naredimo vse, da do takšnih dejanj in pojavov sploh ne bo prihajalo.

Nasilje nad starejšimi ženskami v družini: prepoznavanje in ukrepanje Ingrid Čuš, Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor

(Gradivo je pozveto po priročnik projekta Breaking the taboo two: Nasilje nad starejšimi ženskami v družini: prepoznavanje in ukrepanje – avtorji slovenske edicije: Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede: Peter Kokol, Majda Šlajmer Japelj, Maja Štiglic, Aleksandra Lovrenčič, Helena Blažun, Danijela Lahne, Borut Gaber; Zdravstveni dom dr. Adolfa Drolca Maribor: Ingrid Čuš; Center za socialno delo Maribor: Ružica Petrovič)

»Starejše ženske se soočajo z večjim tveganjem za fizično in psihično zlorabo zaradi diskriminacijskega odnosa družbe in zaradi neizpolnjevanja človekovih pravic žensk. Nekatere škodljive tradicionalne prakse in običaji povzročajo zlorabo in nasilje, usmerjeno na starejše ženske, ki ga pogosto potencira še revščina in pomanjkanje dostopa do pravne zaščite.«

(Madridski mednarodni akcijski načrt o staranju 2002, člen 108)

Bivalne okoliščine starejših žensk

- ★ Več starejših žensk kot moških živi samih.
- ★ Več starejših žensk kot moških si deli stanovanje z drugimi, razen s partnerjem/možem (zlasti z otroki).

Zdravje starejših žensk

- ★ Ženske živijo dlje kot moški, vendar v primerjavi z moškimi izkusijo več let invalidnosti.
- ★ Starejše kot so ženske, bolj verjamejo, da se njihovo zdravstveno stanje poslabšuje.
- ★ Več žensk kot moških od 65 do 74 let poroča o dolgotrajnih boleznih ali zdravstvenih težavah.
- ★ Pri ženskah obstaja večje tveganje za pojav Alzheimerjeve bolezni; pri ženskah je takšna možnost 81,7% v primerjavi s 24% pri moških.
- ★ Z rastjo števila starejših žensk se povečuje tudi tveganje za pojav kroničnih bolezni pri njih (npr. sladkorna bolezen in mentalne bolezni).

Stereotipi glede na starost in spol

»Se natančneje nanašajo na izvemanje starejših žensk iz polne vključenosti in sodelovanja v družbenih, gospodarskih, kulturnih in političnih zadevah, zato ker so ženske in ker so stare. V nekaterih državah so pojavi zanemarjanja, zlorabe in nasilja nad starejšimi ženskami zelo pogosti.«

(Begum, Ferdous Ara (2010) Ageing, discrimination and older women's human rights from the perspectives of CEDAW Convention. Retrieved from <http://www.globalaging.org/agingwatch/cedaw/cedaw.pdf>. P. 11.)

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Definiranje nasilja nad starejšimi ženskami v družini

»Nasilje v domačem okolju je nasilje, ki se pojavlja v zasebni sferi, običajno med posamezniki, ki so v krvnem sorodstvu ali medsebojno intimni; (...) lahko se pojavlja v različnih oblikah, vključno s fizičnim, psihološkim in spolnim nasiljem; (...) nasilje v domačem okolju lahko vključuje ekonomsko pomanjkanje in socialno osamitev, takšno vedenje pa lahko povzroči tudi trajno škodo varnosti, zdravju ali dobrobiti žensk«.

(Resolucija Združenih narodov – generalna skupščina 58/174)

Nasilje v negovalnih/oskrbniških odnosih

»Dobronamerni ljudje z odgovornostjo za skrb do drugih izgubijo nadzor, ko so podvrženi edinstvenemu pritisku skrbi za starejše osebe. Izguba nadzora lahko povzroči nasilje do starejše ženske. Občutek frustracije in vedno večji pritisk, povezan s takšno oskrbo, lahko sprožata nasilne epizode do starejših ljudi.«

(Povzeto po Odgovor na družinsko nasilje -
Modul 2.5. Vpliv družinskega nasilja na starejše ljudi)

»Najpogosteje se pojavlja v odnosih, v katerih je prisoten močan občutek zaupanja združen z odvisnostjo zaradi zdravstvenih težav.«

(Strümpel, C., Gröschel, C. and Hackl, C. (eds.) *Breaking the Taboo. Violence against older women in families: recognising and acting*)

Zloraba starejših

»Enkratno ali ponavljajoče se dejanje ali neustrezno ravnanje, ki se pojavlja v odnosu, v katerem pričakovanje zaupanja povzroča škodo ali ogroža starejšo osebo.«

(SZO, 2008)

Zloraba starejših je izraz, ki pomeni vsako zavestno, namerno dejanje ali zanemarjanje s strani negovalca/oskrbnika ali katere druge osebe, ki povzroča škodo ali hudo nevarnost za nastanek poškodb pri ranljivi odrasli osebi.«

(National Center on Elder Abuse, USA)

Razširjenost nasilja nad starejšimi ženskami v družini

Dejavniki tveganja za nasilje nad starejšimi ženskami znotraj družin:

Splošni dejavniki tveganja:

- ★ spol
- ★ visoka stopnja tolerance do nasilja v intimnem partnerskem odnosu
- ★ vse večja potreba starejših ljudi po negi
- ★ disfunkcionalno družinsko okolje

Dejavniki tveganja v odnosu potrebe po negi (oskrbniški odnosi):

- ★ starost
- ★ zdravstveno stanje – posebej demenca/depresivna motnja
- ★ življenjske razmere in odnosi v družini
- ★ izolacija
- ★ socialno ekonomski status in cenovna dostopnost zagotavljanja pomoči
- ★ možnost pridobitve formalne pomoči in podpore

Družbena dinamika v odnosu storilec/žrtev

Socialna dinamika nasilja glede na spol v intimnem partnerskem odnosu:

- ★ moško nasilje kot sredstvo dominantnosti in kontrole
- ★ spolno nasilje/dolgotrajen odnos zlorabe
- ★ tesen odnos med storilcem in žrtvijo
- ★ zgodovina družinskega nasilja
- ★ preobremenjenost negovalcev (predvsem hčerk, snah)

Družinski sistem glede na odnose negovanje/odvisnost:

- ★ koncept družine: moški kot glava družine
- ★ moški kot čuvaj zasebnega in javnega v družini
- ★ odvisnost in avtonomija izmenjujoče se v življenjskem ciklu
- ★ vzajemne odvisnosti

Ovire, ki preprečujejo žrtvi, da zapusti nasilen odnos

Psihološke ovire:

- ★ strah pred prekinitvijo nasilnega odnosa odvisnosti
- ★ konstantna podrejenost in občutek nemoči
- ★ strah odhoda v institucijo
- ★ posebne ovire starejših žensk v povezavi s spolnim nasiljem
- ★ stereotipi glede na spol (starejše ženske postanejo deseksualizirane)

Strukturne ovire:

- ★ pomanjkanje ustreznih oblik zaščite žrtve
- ★ pomanjkanje materialnih sredstev žrtve
- ★ starejša ženska: zelo pogosto v odvisnem odnosu
- ★ pravni sistem: ni primernih odzivov za potrebe in zahteve starejših žensk, žrtev nasilja

Prepoznavanje nasilja – indikatorji/znaki nasilja

Znaki, ki jih lahko opazimo pri žrtvi:

★ Fizična zloraba:

Manjše poškodbe (modrice) in tudi hujše poškodbe (zlomi).

Je lahko povzročeno s stiskanjem, potiskanjem, tepežem, ... pa tudi z nepravilnim odmerjanjem zdravil.

Npr. zvini oz. nategi, natrgana mesta vbodov, modrice, raztrganine...

★ Psihološka ali čustvena zloraba:

Pomembne čustvene spremembe in spremembe v vedenju

Npr. izmikajoč se pogled, strah pred pogovorom, odpor do pogovora

★ Spolna zloraba:

Veliko občutkov sramu/tabu

V mnogih delih sveta je zakon interpretiran kot pravica moškega do nepogojnega dostopa do spolnosti.

Npr. genitalne okužbe, nepojasnjeno vaginalno ali analno krvavenje, ...

★ Finančna zloraba:

Finančno izkoriščanje je težko dokazati

Npr. pokojnino upravlja tretja oseba brez nadzora, nenadne spremembe oz. sumljiva aktivnost na bančnem računu,...

★ Zanemarjanje

Kazalniki, ki se nanašajo na starejše ženske: podhranjenost, slaba osebna higiena, neprimerno oblačenje, zdravstvene težave brez oskrbe.

Kazalniki, ki se nanašajo na bivalne okoliščine starejših žensk: tvegane, nezdrave ali nevarne bivalne okoliščine. Pekoče uriniranje, zdravstvene težave ostajajo brez oskrbe dalj časa, znaki podhranjenosti ali dehidracije, neprimerno oblačenje, ...

Posredni znaki žrtve, ki nakazujejo, da je nekaj narobe

- ★ Fizična zloraba: poškodba nastane brez razlage, starejša ženska kaže znake strahu med dotikanjem,...
- ★ Psihološka zloraba: indikatorji so najbolj opazni med pogovorom, žrtev obravnavajo kot otroka, jo čustveno izsiljujejo, jo zanemarjajo, nadlegujejo,...
- ★ Spolna zloraba: Žrtev se noče sleči za umivanje, v odnosu do potencialnega povzročitelja kaže čudno naklonjenost, ...
- ★ Finančna zloraba: obljuba doživljenjske oskrbe za odvisne osebe v zameno za lastništvo dokumentov in/ali dodelitve blaga, npr. hiše ali zemljišča; starejša ženska ima težave s plačilom električne energije, plina in vode, medtem ko naj bi njena pokojnina zadostovala za stroške.
- ★ Zanemarjanje: starejša ženska živi socialno zelo izolirana; s starostjo naraščajo kronične zdravstvene težave, ponavljajoči se sprejemi v bolnišnico zaradi verjetne odpovedi zdravstvenega nadzora, propada zob.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE
Kebetova 9, 1000 Ljubljana
el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57
Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;
Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Znaki, ki jih lahko opazimo pri povzročitelju nasilja

- ★ Bodimo pozorni na naslednje aspekte, ki lahko vodijo k preobremenitvi: Kolikokrat na teden poskrbi za potrebe starostnice in na kakšen način? Ali ima oskrbnik dovolj časa. Koliko nalog ima negovalec/oskrbnik?
- ★ Povzročitelj ne razume bolezenskih vzorcev, kar je lahko posledica: nezadostne informiranosti, nizke inteligence storilca, psihičnih težav povzročitelja.
- ★ Nasilno vedenje povzročitelja nasilja pogosto sloni na lastnih težavah: nizki inteligenci povzročitelja, njegovemu socialnem statusu, psihičnim težavam...

Znaki, ki jih lahko opazimo v okolju

- ★ Spremembe načina funkcioniranja družine lahko izzovejo napetosti: smrt partnerja, selitev, prodaja hiše, upokojitev.
- ★ Stresorji v družini: odnosi med družinskimi člani, nasilni vedenjski vzorci v družini, skupno življenje otrok in starostnikov v družini, ...

Opozorilni znaki v partnerskem odnosu

- ★ Podobnosti s simptomi normalnih sprememb staranja in drugih bolezni
Nekatere znake nasilja lahko prekrivajo normalne spremembe staranja: hitro se utruji, spremembe v obnašanju, izguba teže, pomanjkanje energije, ...
- ★ Druga prekrivanja:
Starejši ljudje se pogosto soočajo z žalovanjem (izguba mobilnosti, samostojnosti, partnerske oz. družbene mreže); vpliv na fizično, psihološko, družbeno in duhovno počutje.
- ★ Spremembe v vzorcih obnašanja
Soočenje z izgubo lahko vodi v depresijo.
Možne podobnosti s simptomi zlorabe: žalost, izguba teže, motnje v spanju, družbeni umik in izolacija, ...

Koraki pri prepoznavanju nasilja

Razjasnite znake:

- Zaupajte svoji intuiciji
- Pozorno opazujte in beležite vsak incident
- Dobro premislite o vsaki situaciji
- Svoje sume objektivno diskutirajte s svojimi sodelavci
- Zadnji korak v prepoznavanju je lahko evalvacija

Ovire pri ukrepanju

- ★ Za negovalca/delavca ni vedno enostavno zaznati nasilja zaradi kompleksnih in nejasnih situacij.
- ★ Nasilje nad starejšimi ženskami je zelo občutljivo področje. Tako žrtve kot povzročitelji nasilja pogosto niso pripravljeni govoriti o svojem problemu...

Ukrepanje v primeru nasilja v sodelovanju z žrtvijo

Standardi intervencije:

- ★ Bodite sami z uporabnico.
- ★ Ustvarite zaupno klimo.
- ★ Aktivno poslušajte njeno izpoved in potrdite, kar vam je povedala.
- ★ Bodite empatični (brez obsojanja in krivde).
- ★ Dajte ji vedeti, da ji verjamete.
- ★ Potrdite njena čustva.
- ★ Potrdite ji, da jo nihče nima pravice prizadeti.
- ★ Nikoli ji ne svetujte, da naj zapusti partnerja.
- ★ Ne odločajte namesto nje.
- ★ Sprejmite in podprite njene odločitve.
- ★ Posredujte ji informacije o drugih možnostih/morebitni podpori.
- ★ Spodbujajte jo, da spozna, da lahko živi izven nasilja.

Prepoznavanje nasilja:

- ★ Vprašanja morajo biti prilagojena situaciji. Vi se morate počutiti sproščeno pri uporabi izrazov.
- ★ Začnite s splošnimi vprašanji o počutju in zdravstvenem stanju.
- ★ Nadaljujte s specifičnimi vprašanji, ki se nanašajo na trenutno situacijo.
- ★ Postavite neposredna vprašanja, tudi če ženska svojih izkušenj ne imenuje »nasilje«.
- ★ V primeru, ko je nasilje priznано, sprašujte o konkretnem dejanju.

(Glasgow & Fanslow 2006, str. 34-35)

Primeri splošnih vprašanj:

- ★ Kako je doma?
- ★ Kako preživljate dneve?
- ★ Kaj menite o pomoči, ki vam jo nudijo doma?
- ★ Kaj menite, kako se vaš (mož/hči/drugi negovalci/oskrbniki) soočajo s stvarmi?
- ★ Imate vse kar potrebujete, da poskrbite sami zase?

(Glasgow & Fanslow 2006, str. 35)

Primeri specifičnih vprašanj:

- ★ Vas je kdo klofotal, porival, davil ali vas poškodoval na kakšen drug način?
- ★ Ste bili kadarkoli zvezani ali zaklenjeni v sobi?
- ★ Ste kdaj morali početi stvari, ki jih niste želeli?
- ★ Ste kdaj izolirani od ljudi za daljša časovna obdobja?
- ★ Vas je kdo kdaj ošteval ali vam grozil s kaznijo ali odvzemom nečesa?
- ★ Kaj se zgodi, ko se ne strinjate s partnerjem/negovalcem/oskrbnikom?
- ★ Se je kdo z vami pogovarjal na način, da ste slabo počutili v svoji koži?
- ★ Vas je kdo silil v spolno aktivnost?
- ★ Ali imate na voljo vse pripomočke, npr. očala ali slušni aparat?
- ★ Ali dobite vso pomoč, ki jo potrebujete?
- ★ Je kdo vzel vašo lastnino brez dovoljenja?
- ★ Vas je kdo prisilil v podpis dokumentov, ki jih niste razumeli?

(International Association of Forensic Nursing 2010, str. 9-10)

V primeru priznane zlorabe ali nasilja, sprašujte o samem dejanju

- ★ Mi lahko poveste primer?
- ★ Kako se je zgodilo?
- ★ Kdaj se je zgodilo?
- ★ Kje se je zgodilo?
- ★ Kdo je bil vpleten?

(International Association of Forensic Nursing 2010, str. 10)

Potrdite čustva:

Možne povedi bi lahko bile: To mora biti grozljivo. Vi ste močna oseba, da ste preživeli to.

Potrdite

- ★ Niste sami – skupaj bova poskusila najti rešitev.
- ★ Niste krivi, da vas zlorablja.
- ★ Zlorabe si niste zaslužili ali je sprožili. Nikoli ni upravičena.
- ★ Vaše reakcije so normalni odziv na travmo.

Informirajte

- ★ Vam in vaši družini/negovalcu/oskrbniku lahko priskrbim pomoč.
- ★ Pravico imate, da živite brez strahu in zlorab.
- ★ Kar počnejo je zločin. To ni samo družinska ali zasebna zadeva.

(Glasgow & Fanslow 2006, str. 37)

Težave, ki se lahko pojavijo pri obravnavanju situacije z žrtvijo

Težave, ki se lahko pojavijo:

- ★ Uporabnice zanikajo zlorabo in ne želijo govoriti z osebjem.
- ★ Uporabnice s kognitivnimi motnjami.
- ★ Uporabnice, ki jih povzročitelj nikoli ne pusti samih.
- ★ Uporabnice - migrantke in jezikovne pregrade.
- ★ Uporabniki, ki so povzročitelji.

Kako odreagirati, ko žrtev zanika zlorabo

- ★ Prikazati vašo seznanjenost s problemom, vašo pripravljenosti za poslušanje in ukrepanje, če je to potrebno.
- ★ Sprejeti to odločitev in jasno pokazati svoje spoštovanje - žrtev ima pravico biti tiho.
- ★ Ne poskušajte soočiti žrtve s protislovji.
- ★ Pošljite signal, da ste zaskrbljeni zaradi njenega položaja in ji ponudite možnosti in informacije o pomoči in podpornih storitvah.
- ★ Zagotovite ji, da ne boste delovali v nasprotju z njenimi interesi, oziroma jo boste o vseh korakih pri ukrepanju tudi seznanili.
- ★ Zagotovite ji, da je pomoč na voljo, če in ko bo pripravljena, da jo uporabi.

Obravnavanje zlorabe je lahko ključni impulz za žensko, da začne razmišljati o dejstvu, da obstaja možnost, da spremeni svojo življenjsko situacijo.

(Povzeto po Hellbernd 2006, str. 76)

Potrdite čustva:

- ★ Žensko z blago obliko kognitivne motnje je treba naslavljati neposredno
  - Vprašanja naj bodo preprosta in direktna
  - Uporabljajte vprašanja z enim poudarkom
  - Ne uporabljajte vprašanj, ki nakazujejo odgovor
  - Govorite počasi in umirjeno
  - Ustavite spraševanje, ko postane nervozna
- ★ Skupaj s svojim nadrejenim se odločite, ali je uporabno neposredno naslavljanje ženske
- ★ V primeru večje stopnje prizadetosti se raje osredotočite na druge intervencije (iskanje zakonitega zastopnika)
- ★ V vsakem primeru delujte v skladu z domnevno voljo ženske
- ★ Demenca je eden od dejavnikov tveganja, da ženske postanejo žrtve nasilja v družini in hkrati je zelo verjetno, da ženski nihče ne bo verjel.

Povzeto po International Association of Forensic Nursing (2010), str. 11)

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Uporabnice, ki jih povzročitelj nikoli ne pusti samih

- ★ To je lahko pokazatelj nasilja (seveda pa to ni zagotovilo)
- ★ Bodite iznajdljivi in poskušajte najti možnost za pogovor z žensko
- ★ Če imate možnost, opravite obisk s sodelavcem, ki bo s pogovorom zamotil povzročitelj
- ★ Nikoli se o zlorabi ne pogovarjajte v prisotnosti morebitnega storilca!

(Povzeto po International Association of Forensic Nursing 2010, p. 17)

Uporabnik, ki je povzročitelj nasilja

V nekaterih primerih je lahko tudi negovana oseba povzročitelj nasilja. Npr. partner razvije potrebo po negi, a je bil že v preteklosti in je še vedno nasilen do svoje žene, ki skrbi za njega:

- ★ Lahko uporablja psihosocialno nasilje z grožnjami, fizičnim ali spolnim nasiljem
- ★ Pomirite jo in ji zagotovite:
  - da ona ni odgovorna za njegovo slabo stanje
  - da je nima pravice kaznovati
  - da ima pravico prejeti podporo in počitek
  - da ima pravico prenehati z negovanjem

Dementni partnerji, ki postanejo agresivni zaradi svoje bolezni :

- ★ Pomembno je poiskati podporne storitve, ki jih ženska kot negovalka lahko uporabi
- ★ Programi usposabljanja za negovalca so lahko koristni za spopadanje z zahtevnim vedenjem oseb, obolenih zaradi demence

Ukrepanje v primeru nasilja v sodelovanju s povzročiteljem nasilja

Nasilje v intimnem partnerskem odnosu

- ★ Ni priporočljivo razkrivati storilca
- ★ Storilci lahko postanejo zelo nevarni in se za svojo razkritje maščujejo žrtvi
- ★ Pred razkritjem prosite za nasvet npr. telefonska linija za zlorabljene ženske
- ★ Ne delajte sami
- ★ Nikoli ga ne soočite z njegovim dejanjem

V primeru, da naslovite povzročitelja

- ★ Če je le možno, naj se delavci ne pogovarjajo s povzročiteljem preden se o zadevi ne posvetujejo s svojim vodjem in sodelavci in skupaj oblikujejo strategijo za nadaljevanje postopka.
- ★ Poskusite najti razloge za zlorabo (preobremenitev /dolgotrajno nasilje).
- ★ Nikoli ne uporabljajte obsojajočih stavkov in nikoli ne obtožujte povzročitelja.
- ★ Upoštevajte več reakcij storilca
  - noče govoriti - ne vztrajajte
  - se manipulativno in očarljivo obnaša
  - se obnaša agresivno, nevarno ali preobremenjeno s čustvi (krivde)
- ★ Zavedajte se, da je najpomembnejša varnost uporabnic in vaša lastna varnost.
- ★ S povzročiteljem se nikoli ne soočajte, kadar je nasilen in jezen, če pa grozi vam in/ali žrtvi pa o tem vedno obvestite policijo.
  - Umirjanje situacije [sproščanje storilca], medtem ko poskušate iskati dejstva, je najbolj produktiven način preverjanja resnosti položaja in ocene, kaj je treba storiti.

Povzeto po International Association of Forensic Nursing 2010, str. 16; Glasgow &

Splošne smernice za zagotavljanje varnosti

Ne glede na to, ali se delavci odločijo ukrepati, morajo vedno delovati na osnovi naslednjih načel:

- ★ ukrep ne sme povzročiti dodatne škode,
- ★ ne izvajajte nenadnih, nepremišljenih in nepooblaščenih ukrepov (dogovorite se znotraj svoje organizacije),
- ★ ne izvajajte ukrepov proti volji ženske, ki doživlja nasilje brez njene zavestne privolitve (razen v zelo resnih situacijah, kot je resna ali smrtno nevarna zloraba) – oz. jo vedno s postopki seznanite,
- ★ ne poskušajte ukrepati kot rešitelj, ampak opogumite zlorabljeno starejšo žensko, da bo zmožna delovati v skladu s svojimi potrebami/željami,
- ★ ne zanemarite svoje varnosti in podpore,

- ★ pred ukrepanjem se posvetujte v multiprofesionalnem timu o vseh ukrepih - razen o situacijah s tveganjem za neposredno varnost, ki je nujen,
- ★ upoštevajte ustrezne podporne službe za pomoč zlorabljeni starejši ženski.

(Povzeto po Glasgow & Fanslow 2006, str.27)

Ocena tveganja

- ★ Neposredna varnost:
  - Ali obstajajo dokazi o življenjsko nevarnih poškodbah oz. nevarnost resne poškodbe, uboja ali umora?
  - Ali obstaja nevarnost samomora ali samo-poškodovanja?
- ★ Tveganje visoke nevarnosti:
  - Ali je povzročitelj nasilja prisoten?
  - Ali se ženska boji ostati sama?
  - Ali se ženska ne more braniti ali skrbeti zase, če jo pustimo samo?
  - Ali obstajajo grožnje s smrtjo ali pretnje z orožjem?
  - Ali je fizična ali spolna zloraba postala hujša?
  - Ali je prišlo do groženj s samomorom ali umorom, ki mu sledi samomorilsko dejanje?
  - Ali je prisotno čezmerno pitje alkohola ali zloraba substanc?"

Po navadi primeri nasilja in zlorabe starejših žensk ne spadajo med življenjsko ogrožajoče krizne situacije. »Običajno gre za trajnejše in zapletene težave, za katere je potreben čas, da se jih razreši. V pravilu ni »takojšnjih rešitev« in situacije se ne more »kar na hitro popraviti«.

Varnost delavca/prostovoljca

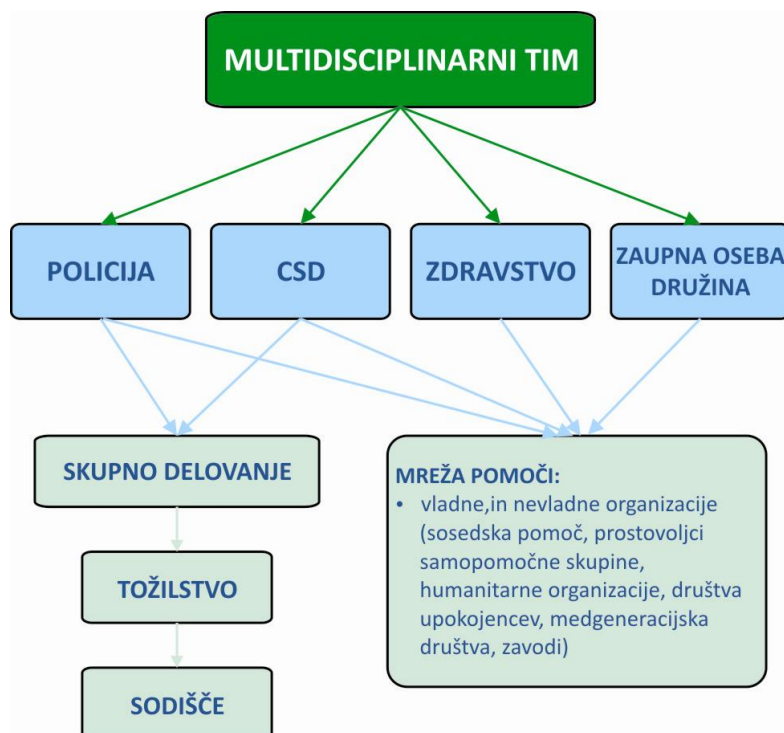
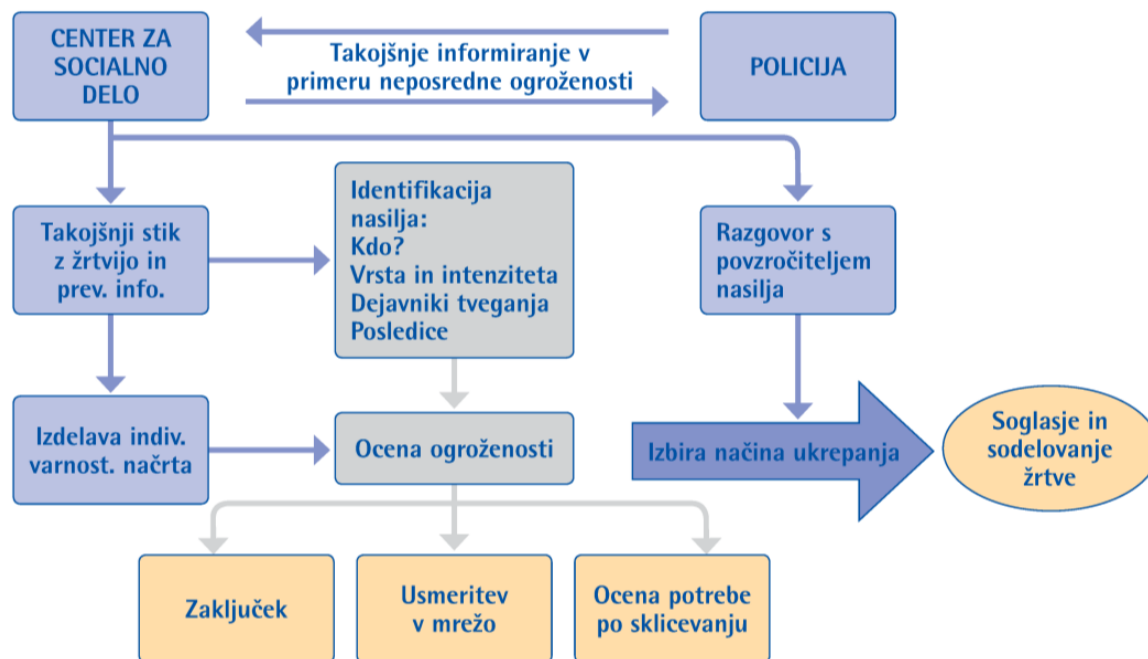
- ★ Poznati morate opozorilne znake agresivnosti, vključno z grožnjami, ki letijo na vas ali druge; poskuse, da se vam prepreči izhod in povečana razdražljivost ali razburjenost.
- ★ S povzročiteljem nasilja ne govorite o pomislekih, če ste zaskrbljeni, da bi s tem ogrozili ali spravili v nevaren položaj sebe ali druge.
- ★ Hitro se umaknite iz situacije, v kateri se počutite ogrožene.
- ★ Nikoli ne smete sami obiskati domov, za katere verjamete, da se v njih odvija nasilno dejanje ali je v njih prisotna nasilna oseba.
- ★ Drugim povejte, kam greste, vključno s kontaktnimi podatki. Poskrbite, da so obveščeni o vaši varni vrnitvi.
- ★ Avto parkirajte na cesti, kjer boste z lahkoto odšli; zaklenite avto in ključke hranite na varnem.
- ★ Bodite pozorni na opozorilne znake agresije, vključno grozilnimi komentarji do vas in drugih, poskusi blokiranja vašega odhoda in povečanega razdražljivosti ali razburjenosti.
- ★ Dokumentirajte pomisleke in obvestite druge o incidentih, takoj ko se zgodijo.

(Glasgow & Fanslow 2006, str. 43)

Ukrepanje pristojnih služb

Potreba po multi-disciplinarnem sodelovanju v lokalni skupnosti. Nasilje nad starejšimi ženskami zahteva vključitev več kot ene službe.

Vir: Breaking the taboo two, Nasilje nad starejšimi ženskami v družini: prepoznavanje in ukrepanje 2011.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana
el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57
Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;
Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

STOP V.I.E.W.
Stop Violence Against Elderly Women

Mreža pomoči in podpore, ki jo ponuja SOS telefon

Darinka Rozman, Društvo SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja

DRUŠTVO SOS telefon
ZA ŽENSKÉ IN OTROKE - ŽRTVE NASILJA
el. naslov: drustvo@drustvo-sos.si
spletna stran: www.drustvo-sos.si

Definicija nasilja nad ženskami

Nasilje nad ženskami je vsako dejanje, ki ima za posledico ali je verjetno, da bo imelo za posledico, telesno, spolno ali psihološko škodo ali trpljenje žensk. Vključuje tudi grožnje s takšnimi dejanji, s prisilo ali samovoljnim prikrajšanjem za prostost, ne glede na to, ali do tega prihaja v javnem ali zasebnem življenju.

Predstavitev

Društva SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja je prva nevladna organizacija, ki deluje na področju boja proti nasilju nad ženskami in otroki v Sloveniji. Je nevladna, neprofitna organizacija, ki deluje od l. 1989. Deluje na področju socialnega varstva, proti nasilju nad ženskami in otroki, in sicer na nacionalni ravni. Ima status društva, ki deluje v javnem interesu. Sedež društva je v Ljubljani, enota društva deluje v Celju. Delo v Društvu opravljajo zaposlene in prostovoljke. Prostovoljke opravijo večino telefonskega svetovanja in sodelujejo tudi v drugih dejavnostih Društva.

Programi društva so SOS telefon, zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja (dve zatočišči v Ljubljani, eno prilagojeno gibalno oviranim osebam) in skupina za samopomoč za ženske, ki doživljajo nasilje.

SOS telefon 080 11 55

delavniki: 12.00 – 22.00

sobote, nedelje, prazniki: 18.00 – 22.00

svetovanje po e-pošti: drustvo-sos@drustvo-sos.si

- ★ svetovalni pogovor
- ★ prijava nasilja
- ★ posredovanje na institucijah

Na brezplačni telefonski številki vam je na voljo telefonski svetovalni, anonimni, zaupni in informativni pogovor s strokovno usposobljeno svetovalko.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja je namenjen ženskam, otrokom, mladostnicam in mladostnikom, ki imajo izkušnje z nasiljem v družini, partnerskih ali sorodstvenih zvezah, na delovnem mestu ali v drugih odnosih.

Namenjen je tudi vsem drugim, ki želijo pomagati žrtvam nasilja oziroma potrebujejo pomoč ali informacije v zvezi z nasiljem.

SOS telefon deluje na nacionalni ravni, kar pomeni, da nudimo pomoč uporabnicam in uporabnikom iz vse Slovenije. Svetovalke na SOS telefonu so posebej usposobljene za delo z ženskami, otroki in vsemi drugimi, ki imajo izkušnjo z nasiljem.

Na SOS telefonu se lahko tudi dogovorite:

- ★ za osebni svetovalni pogovor in zagovorništvo ženskam – žrtvam spolnega nasilja,
- ★ za vključitev v Skupino za samopomoč za ženske, ki doživljajo nasilje,
- ★ za umik v Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja, ki se nahaja v Ljubljani, vanj pa sprejemamo ženske in otroke iz cele Slovenije.

Zatočišče ali varna hiša je varen prostor, v katerega se lahko ženske in njihovi otroci umaknejo pred nasiljem in si ob pomoči in podpori svetovalk in sostanovalk na novo uredijo življenje. Nahaja se v Ljubljani na tajni lokaciji in je namenjeno ženskam in otrokom iz vse Slovenije.

V zatočišče se lahko umaknejo ženske, stare 18 let in več, z otroki ali brez njih, ki doživljajo nasilje v partnerskih, družinskih ali sorodstvenih odnosih. Če ste doma ogroženi zaradi nasilja, se lahko v Zatočišče umaknete tako, da pokličete na SOS TELEFON in se dogovorite za uvodni razgovor za sprejem v Zatočišče.

V Zatočišču vam nudimo svetovanje in zagovorništvo ter spremstvo na institucije. Prav tako vam nudimo bivanje v svoji ogrevani in opremljeni sobi, souporabo skupnih prostorov, naprav in inventarja, uporabo elektrike za lastne potrebe, uporabo vode in komunalnih storitev, uporabo telefonske govornice, računalnikov, odej, blazin, posteljnine, brisač, igrač, didaktičnih pripomočkov ipd.

V Zatočišču lahko bivate največ 12 mesecev in za bivanje plačujete mesečni denarni prispevek zase in za svoje otroke. Prispevek, ki ga obračunamo po dnevih dejanskega bivanja, znaša 30 % mesečnega zneska denarne socialne pomoči, za prvega otroka dodatnih 10 %, za vsakega naslednjega otroka pa dodatnih 5 % mesečnega zneska denarne socialne pomoči.

Za uporabnice, ki so povsem brez dohodkov, je bivanje v Zatočišču brezplačno, vendar pa so dolžne zaprositi za denarno socialno pomoč na svojem matičnem centru za socialno delo takoj, ko začnejo bivati v Zatočišču.

V Zatočišču vam v primeru, da nimate lastnih sredstev za preživetje, nudimo materialno pomoč - osnovne življenjske potrebščine.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

V skupini za samopomoč se srečujejo ženske od 18. leta starosti, ki doživljajo, ali so v preteklosti doživljale psihično, fizično, spolno ali ekonomsko nasilje v družinskih, partnerskih, sorodstvenih in drugih medosebnih odnosih. Skupina lahko šteje največ 10 članic, srečanja potekajo v Ljubljani enkrat tedensko.

Namen Skupine za samopomoč je vzpostavitev osebnega stika in izmenjava izkušenj z drugimi ženskami, ki so doživljale ali še vedno doživljajo nasilje.

Skupina za samopomoč poteka v obliki pogovora v skupini, ki ga usmerjata dve koordinatorki, strokovno usposobljeni za delo z žrtvami nasilja.

Skupina za samopomoč ženskam z izkušnjo nasilja zagotavlja varen prostor, zaupnost in anonimnost.

Prijava nasilja in posredovanje na institucijah

V imenu žrtve nasilja ali namesto žrtve nasilja prijavimo nasilje pri policiji, tožilstvu in pristojnem centru za socialno delo. Nasilje lahko prijavimo v imenu oseb, ki same ne zmorejo ali pa niso uspele prijaviti nasilja. Nasilje lahko prijavimo tudi namesto oseb, ki se same ne želijo izpostavljati in želijo ostati anonimne. Vse primere nasilja po prijavi še naprej spremljamo.

Na institucijah posredujemo tudi v tistih primerih, ko je nasilje že prijavljeno, vendar osebe, ki nas prosijo za pomoč, niso zadovoljne z obravnavo teh primerov.

Kje lahko prijavite nasilje?

V skladu s 6. Členom Zakona o preprečevanju nasilja v družini so organi in organizacije (državni organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb, organi samoupravnih lokalnih skupnosti) ter nevladne organizacije, »ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da se izvaja nasilje, dolžni o tem takoj obvestiti center za socialno delo, razen v primeru, če žrtev temu izrecno nasprotuje in ne gre za sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti.

Vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, mora ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je otrok žrtev nasilja.«

Kje lahko prijavite nasilje?

Operativno komunikacijski center

Tel. št.: 113

<http://www.policija.si/portal/preventiva/113/index.php>

delovni čas: 24 ur na dan

Anonimna številka policije

080 12 00

<http://www.policija.si/portal/preventiva/anonimni/skupaj.php>

delovni čas: 24 ur na dan

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE
Kebetova 9, 1000 Ljubljana
el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57
Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;
Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Policijske uprave

<http://www.policija.si/portal/organiziranost/pu/index.php>
delovni čas: 24 ur na dan

Na policijskih upravah lahko podate prijave kriminalistični policiji, ženske pa lahko prosijo za pogovor s kriminalistko.

Policijske postaje

<http://www.policija.si/portal/organiziranost/pp/index.php>
delovni čas: 24 ur na dan

Vodje policijskih okolišev

<http://www.policija.si/portal/vpo.php>

Okrožna državna tožilstva

<http://www.dt-rs.si/strani/okroznadrzavnatozilstva.html>

Centri za socialno delo

http://www.gov.si/csd/seznam_csd.htm

Na centrih za socialno delo lahko podate osebno ali telefonsko prijavo z imenom in priimkom ali anonimno.

Brezplačna pravna pomoč

Brezplačno pravno pomoč nudijo okrožna sodišča in nevladne organizacije.

Okrožna sodišča

Zavod PIP "Pravo, informacije, pomoč"

Pravno informacijski center nevladnih organizacij - PIC

Nekaj ugotovitev in izkušenj Društva SOS telefon:

Starejši, ki so žrtve nasilja, so v našem društvu vključeni v vse tri osnovne programe društva: kličejo na SOS telefon, se zatečejo v Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja in poiščejo pomoč v Skupini za samopomoč za ženske, ki doživljajo nasilje.

Ugotavljamo, da se na nas obračajo predvsem tisti starejši, ki doživljajo nasilje s strani svojih odraslih otrok in starejše ženske, ki doživljajo nasilje v partnerskih odnosih.

V nekaterih primerih je pri uporabnicah in uporabnikih naših programov šlo za materialno ali finančno nasilje in zlorabe – ko so starše odrasli otroci prisilili, da jim dajejo denar, prepíšejo nanje svoje imetje ipd.

Pomagali smo npr. v primeru dolgoletnega psihičnega nasilja nad ostarelim staršem s strani otroka, ki je kasneje preraslo v fizično nasilje - oseba se je bila zaradi ogrožene varnosti prisiljena umakniti iz lastnega stanovanja.

Žrtve, ki iščejo pomoč v našem društvu, še vedno poročajo o tem, da jim okolica ne verjame, kar je hud udarec zanje po tem, ko so zbrale dovolj moči in poguma, da se nekemu zaupajo o lastni stiski. Ena od velikih ovir za prekinitev nasilja je sram, ki ga občutijo žrtve, na to pa se seveda zanašajo tudi tisti, ki nasilje povzročajo (starejše je predvsem izjemno sram, ko so osebe, ki povzročajo nasilje, njihovi otroci. Pogosto prevzamejo krivdo za nasilje nase. Tako nemalokrat slišimo stavek: »Tega svojemu otroku ne morem narediti, nikoli ne bom prijavil / prijavila nasilja, saj sem tudi sam /sama kriv / kriva za to, kar se mi dogaja.«).

Strah pred še hujšim nasiljem in prepričanje, da nikoli ne bo bolje, da je položaj brezizhoden, spada med hude ovire za odločitev, da starejše osebe zapustijo odnos, v katerem doživljajo nasilje.

Starejše ženske pred nasiljem v družini včasih poskušajo vsaj za nekaj časa pobegniti tako, da si poiščejo delo na črno (npr. pospravljanje tujih stanovanj ipd.), vendar jim povzročitelji nasilja pogosto poskušajo preprečiti odhode z doma, da bi ohranili kontrolo nad njimi in si zagotovili, da bo žrtev še naprej finančno odvisna od njih.

Pogosti so primeri zanemarjanja s strani bližnjih oseb (v enem od primerov smo s pristankom uporabnika podali prijavo na pristojni center za socialno delo, vendar je verjetno zaradi strahu in sramu - ob posredovanju centra zanikal svoje trditve).

Dejstvo, ki ga opažamo pri uporabnikih in uporabnicah naših programov, je tudi to, da so izjemno nezaupljivi do vseh, ki bi jim lahko nudili pomoč – kasneje v pogovorih pogosto ugotovimo, da gre za posledico preteklih slabih izkušenj, ki so jih dobili, ko so se komu zaupali.

Starejše osebe, ki doživljajo nasilje, so pogosto izolirane od okolice, včasih so moteče za okolico, nekatere veljajo za »čudne« - tako včasih okolica celo »razume« osebo, ki povzroča nasilje, rekoč »Saj z vašo mamo je pa verjetno res težko, še dobro, da še vedno skrbite zanjo«. Tako oseba, ki povzroča nasilje, dobi potrditev, da s tem, kar počne, ni nič narobe, dobi nekakšno dovoljenje za nasilje.

Tako kot pri drugih oblikah nasilja v družini tudi pri nasilju nad starejšimi opažamo, da je toleranca do nasilja še vedno izjemno visoka in da se okolica nerada vpleta v »družinske« zadeve.

Psihosocialni vidik demence in osnove komunikacije z dementnimi starostniki

Elizabeta Prtenjak, univ. dipl. soc. del. - Dom Sv. Jožefa Celje

Demenca s psihosocialnega vidika

Vsak stik z osebo z demenco je na nek način umetniško delo, je kreativno dejanje, ki ga ni mogoče predvideti v naprej. Naredimo osebam z demenco dober dan!

Dobro počutje oseb z demenco

- ★ občutek BITI VREDEN
- ★ občutek, da LAHKO NEKAJ NAPRAVIMO
- ★ življenje z drugimi v skupnosti na zadovoljiv način
- ★ občutek upanja, pra-zaupanja v to, da se bodo stvari dobro končale – občutek, da imajo varno zavetje, gnezdo
- ★ vedno znova iskati možnosti za doseg dobrega počutja
- ★ vedno znova iskati možnosti za povečanje občutka lastne vrednosti

Pri skrbi za osebe z demenco ločimo dva pristopa:

- ★ **tradicionalni pristop**, ki je usmerjen bolj na zadovoljevanje fizioloških potreb oseb z demenco, zagotavlja osnovno nego, je usmerjen na komplikacije v vedenju, na odsotnost bolezni in njenih vzrokov ter se pogosto odvija v okolju, kjer je težko doseči kaj pozitivnega;
- ★ **sodobni pristop**, ki je usmerjen na bolnika/osebo z demenco in njegove potrebe, ima jasno vizijo doma o oskrbi oseb z demenco, ustrezen odnos delavcev do oseb z demenco ter poudarja sprejemanje in spoštovanje oseb z demenco. Pri slednjem je v ospredju zadovoljevanje psiholoških potreb.

Pomen zadovoljevanja psiholoških potreb oseb z demenco

Hierarhija potreb po A. Maslowu (1943):

- ★ potrebe po samoaktualizaciji: samopotrjevanje, izražanje sebe in kreativnost,
- ★ potreba po spoštovanju: lastna vrednost, ki nam jo priznavajo drugi,
- ★ potreba po pripadnosti in ljubezni,
- ★ potreba po varnosti in zaščiti: varen in varovan – okolje je naklonjeno,
- ★ fiziološke potrebe: zrak, voda, hrana, primerna temperatura, spanje, spolnost.

Osnovne potrebe po A. Maslowu so biološke (fiziološke), psihološke ali socialne (psihosocialne), potreba po varnosti in zaščiti, potreba po ljubezni in varnosti, potreba po spoštovanju.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE
Kebetova 9, 1000 Ljubljana
el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57
Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;
Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

V sklop višjih potreb pa sodijo: spoznavne (kognitivne) potrebe, estetske potrebe, potrebe po samouresničevanju (samoaktualizaciji). Čim višje kot se vzpenjamo v hierarhiji, tem bolj dobivajo potrebe psihološki značaj in manj biološkega. Za mnoge psihološke potrebe, zlasti višje (spoznavne, estetske in samoaktualizacijske) je značilno, da jih zadovoljujemo progresivno, to pomeni, da želimo vedno več in više.

Potrebe v starosti:

- ★ potreba po materialni preskrbljenosti,
- ★ po ohranjanju telesne, duševne in delovne svežine,
- ★ potreba po osebnem medčloveškem odnosu,
- ★ po predajanju življenjskih izkušenj in spoznanj mlajši in srednji generaciji,
- ★ po doživljanju smisla starosti,
- ★ po negi v starosti in onemoglosti,
- ★ po nesmrtnosti,
- ★ zadovoljenost starostnikovih potreb prinaša olajšanje in mnogokrat izboljšanje zdravstvenega stanja,
- ★ hierarhija potreb je značilna tako za zdrave ljudi kot za ljudi z demenco; zagotavljati moramo ravnotežje fizioloških, psiholoških in socialnih potreb
- ★ vedenje starih ljudi na določen način in zatekanje v preteklost je poskus zagotavljanja njihovih lastnih potreb,
- ★ v kolikor so starostnikove potrebe zadovoljene, ne napreduje v vegetiranje, temveč komunicira do svoje smrti (to napredovanje v vegetiranje se lahko upočasni),
- ★ mnogo ljudi, ki se prebijajo skozi bolečino starosti zelo trpi,
- ★ pogosto so vir frustracij in trpljenja negovalcev in družinskih članov,
- ★ z načini razumevanja in komuniciranja z dezorientiranimi ljudmi, ki se bizarno in vznemirjajoče vedejo olajšamo trpljenje vseh nas,
- ★ dezorientirani ljudje se borijo za preživetje - lažje je negovalcem, ki razumejo, da so tudi to ljudje, z vsemi pravicami in potrebami kot vsi drugi ljudje.

Z upoštevanjem potreb v starosti se je potrebno pri osebi z demenco osredotočiti nanj kot na posameznika. Potrebno ga je upoštevati kot celotno osebo, njegovo biografijo, potrebno je poudarjati pozitivno, komunicirati z njim, negovati vez, poskrbeti za občutek pripadnosti skupnosti, omejiti kontrolo in povečati svobodo in ohraniti moralnost.

Komunikacija z osebami z demenco

V komunikaciji oseb z demenco je potrebno paziti na »signale«, to je sporočila in ne dementno vedenje! Pravilno tolmačenje signalov omogoča dialog, medsebojno vplivanje med osebo z demenco in nami.

Za tolmačenje so pomembne vse simbolne ravni in obravnavati jih moramo v kontekstu, saj dementni uporabljajo več neverbalnih signalov kot verbalnih. Če oseba z demenco uporablja samo eno vrsto signalov, moramo nujno upoštevati tudi druge (geste, držo telesa, mimiko...), da jih lahko razumemo. Če kažejo verbalni in neverbalni signali vsak v svojo smer, upoštevajmo neverbalnega.

- ★ Pomemben je tempo – ritem - takt sporazumevanja (prilagojen).
- ★ Pomembno je naše vživljanje ('tuning in') v interakciji z osebo z demenco.

USPEŠNA INTERAKCIJA

1. gledati / zaznavati sporočila/signale/potrebe
2. prepoznati / razložiti sporočila/signale/potrebe
3. izmenjava verbalne in neverbalne komunikacije / boljše razumevanje
4. ugaševanje (vživljanje, 'tuning-in')

Pomemben/pomembna je:

- ★ korekten, spoštljiv odnos, prilagojen, postopen,
- ★ umirjenost, varnost, potrpežljivost,
- ★ aktivna vloga osebe z demenco,
- ★ apliciranje prijetnih in vzpodbudnih dejavnosti,
- ★ uporaba govorne komunikacije, dopuščanje čustvovanja in doživljanja,
- ★ pozornost neverbalni komunikaciji,
- ★ obvladovanje agresivnega vedenja,
- ★ posvečanje pozornosti 'tihim stanovalcem z demenco',
- ★ nuditi razumsko razlago za posamezne aktivnosti za osebe z demenco,
- ★ izogibanje nasilju,
- ★ upoštevanje zdravstvenega stanja stanovalca z demenco....

Zlata pravila pri delu z dementnimi in terapevtske napake:

Pomembno je iti korak za korakom, s čim manj navodil, a le-te ponavljati, ne povečevati strah osebi z demenco, uporabljati besedo »prosim«, ponavljati navodila, vprašati za dovoljenje osebo z demenco, pohvaliti, ne delati namesto njega/nje, prepoznati nebesedno komunikacijo, nuditi varnost . Najpogostejše napake pri delu pa so ignoranca, neupoštevanje zdravstvenega stanja, grožnje, preveč pobud naenkrat, naglica, popravljanje besed in najhujše, patroniziranje in infantilizem.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Empatija

Olajšuje interakcijo z osebo z demenco, saj pomeni sposobnost vživljanja, ki ustvarja zaupanje, le-to ustvarja varnost, ta daje moč, ki vzpostavlja občutek lastne vrednosti, kar zmanjšuje stres, strah in negotovost.

Šest temeljnih pravil komunikacije:

1. ČE NEKAJ MISLIM, ŠE NISEM POVEDAL.
2. ČE SEM NEKAJ POVEDAL, ŠE NE POMENI, DA TO SLIŠIM.
3. ČE SLIŠIM, ŠE NE POMENI, DA TO RAZUMEM.
4. ČE RAZUMEM, ŠE NE POMENI, DA SE S TEM STRINJAM.
5. ČE SE S TEM STRINJAM, ŠE NE POMENI, DA TO UPORABIM.
6. ČE TO UPORABIM, ŠE NE POMENI, DA SI TO ZAPOMNIM.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE
Kebetova 9, 1000 Ljubljana
el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57
Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;
Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

STOP V.I.E.W.
Stop Violence Against Elderly Women

Strokovna izhodišča za delo z odraslimi žrtvami in povzročitelji nasilja v družini

Dubravka Hrovatič, regijska koordinatorica za obravnavo nasilja v družini
Center za socialno delo Novo mesto

Oprelitev nasilja v družini skozi čas

“Nasvet ženskam, kadar mož razgraja: vzamejo naj vodo v usta ter jo drže, dokler je mož hud, da ne bodo mogle jezicati”-1900 Bleiweis.

V Jugoslaviji ni nasilja v družini- delegacija SFRJ na svetovnem kongresu žensk 1985.

Družinski model obravnave- odgovornost se je porazdelila na družinske člane- 70-80. leta.

Kršitev človekovih pravic - feministična gibanja 1990.

Odgovornost za nasilje je na strani povzročitelja - nična toleranca do nasilja v družini.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini Ur.l. RS št. 16/08

Ciljni zakona:

- ★ Oprelitev nasilja
- ★ Dolžnost nudenja pomoči žrtvi
- ★ Zagotoviti strokovno obravnavo žrtvam
- ★ Sodelovanje med institucijami
- ★ Zagotavljanje varnosti žrtvam
- ★ Brezplačna pravna pomoč
- ★ Strokovno delo s povzročiteljem
- ★ Pomoč v čim krajšem času

Pojem nasilja v družini

Zakon opredeljuje družinske člane širše kot je to v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Opredeljuje različne oblike nasilja: fizično, spolno, psihično, ekonomsko nasilje in zanemarjanje.

Vsem žrtvam je zagotovljeno enaka obravnavo. Posebnih oblik varstva so deležni otroci in posebne skrbi pri obravnavi so deležne starejše osebe in invalidi ter osebe, ki niso sposobne skrbeti zase.

Zakon določa katere so vloge in naloge organov in nevladnih organizacij.

1. **Dolžnost prijave**, 6. člen:

Organi in organizacije, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je lahko sklepati, da gre za nasilje v družini, so dolžni takoj obvestiti center za socialno delo. Vsakdo, zlasti pa strokovne delavke/ci v zdravstvu, vzgojno-izobraževalnih ustanovah, mora ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti, **takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo**, kadar sumi, da je nekdo žrtev nasilja.

2. **Dolžnost ravnanja**, 5. člen:

Organi in organizacije so dolžni izvesti vse postopke in ukrepe, ki so potrebni za zaščito žrtve glede na stopnjo njene ogroženosti. V obravnavi primera imajo otrokove pravice prednost pred pravicami in koristmi drugih udeležencev postopka.

Sodelovanje organov

Naloge centra za socialno delo:

- nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po Zakonu o socialnem varstvu, cilj obravnave je odprava neposredne ogroženosti in skrb za žrtvino dolgoročno varnost;
- povzročitelje nasilja lahko napoti v ustrezne izobraževalne, psihosocialne in zdravstvene programe,
- ustanovi multidisciplinarni tim.

Obravnava v multidisciplinarnem timu:

CSD povabi organe in organizacije k sodelovanju v timu tako, da posredujejo svojega predstavnika. Odgovorne osebe organov in organizacij, ki so pozvane, so dolžne zagotoviti sodelovanje svojih predstavnikov. Sestajajo se na sejah, kjer se pripravi načrt pomoči žrtvi in dogovori sodelovanje ter posamezne aktivnosti, ki jih je potrebno izvesti.

Načrt pomoči žrtvi

Po proučitvi okoliščin je center za socialno delo dolžan nuditi žrtvi oblike pomoči po zakonu, ki ureja socialno varstvo in oceniti, ali je potrebno oblikovati načrt pomoči žrtvi, ki ga oblikuje skupaj z žrtvijo.

Načrt oblikuje, če je za vzpostavitev varnega okolja žrtve potrebno dlje časa trajajoče ukrepanje oziroma je potrebnih več ukrepov pomoči in v drugih primerih, če oceni, da je to potrebno.

Načrt pomoči se pripravi v okviru tima. Na seje se ob predstavnikih organov in organizacij, povabi tudi žrtev.

Če je žrtev nasilja otrok, se v načrtu pomoči predvidijo tudi ukrepi za varstvo otroka po predpisih, ki urejajo družinska razmerja.

Regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam nasilja

Z namenom zagotavljanja pomoči žrtvam nasilja, izvajanja interventne službe, povezovanja dejavnosti organov in organizacij, spremljanja in analiziranja pojavov nasilja v regiji se oblikuje regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam nasilja. Regijska služba vključuje interventno službo, krizne centre in regijskega koordinatorja za preprečevanje nasilja. Oblikuje se pri centru za socialno delo.

ZPND določa nove sodne ukrepe (18., 19., 20., 21., 22. člen), ki so:

- ★ varnost ob vstopu v stanovanjske prostore,
- ★ prepovedi zaradi nasilnih dejanj (vstop v stanovanje, zadrževati se v bližini, približevati se kraju, navezovati stike),
- ★ prepustitev stanovanja,
- ★ stanovanjsko varstvo v primerih nasilja ob razvezi.

Brezplačna pravna pomoč, 26. člen

Do brezplačne pravne pomoči je upravičena oseba ne glede na materialno stanje, za katero je bila podana ocena o ogroženosti. Mnenje poda center za socialno delo. Brezplačna pravna pomoč se odobri za postopke, ki tečejo na predlog žrtve zaradi ukrepov prepovedi zaradi nasilnih dejanj in prepustitve stanovanja v skupni rabi.

Postopek strokovne obravnave žrtve nasilja v družini

- ★ predstavitev sebe in institucije
- ★ identifikacija nasilja in določitev stopnje ogroženosti žrtev
- ★ izbira možnih oblik zaščite glede na stopnjo ogroženosti žrtve-informiranje o pravicah in možnostih
  - izdelava individualnega varnostnega načrta
  - napotitev v VH ali druge programe za pomoč
  - nujni ukrepi
  - sklic multidisciplinarnega tima
- ★ dokumentiranje in evidenca nasilja
- ★ spremljanje in pomoč pri sprožitvi postopkov
- ★ ostale aktivnosti

Identifikacija nasilja

Raziskati je potrebno:

- ★ kdo povzroča nasilje,
- ★ kdo je žrtev,
- ★ vrste in oblike nasilja,
- ★ stopnjo ogroženosti,
- ★ čas trajanja, začetek, pogostost, intenziteto,
- ★ situacije v katerih povzročitelj uporabi nasilje,
- ★ dejavnike tveganja,
- ★ odnos do žrtve,
- ★ strategije preživetja, ki jih je razvila žrtev,
- ★ posledice nasilja,
- ★ zgodovina iskanja pomoči in podpora soc. mreže,
- ★ možne rešitve.

Stopnja ogroženosti se oceni na podlagi:

- ★ vedenja povzročitelja nasilja,
- ★ psihičnega in fizičnega stanja žrtve nasilja,
- ★ prepričanj žrtve in podpore socialne mreže.

Ločimo:

1. Osnovno stopnjo ogroženosti

Povzročitelj nasilja grozi, delno prevzema odgovornost za svoje nasilno vedenje, kaže pripravljenost za sodelovanje z institucijami, nasilno vedenje se ne stopnjuje po pogostosti in/ali moči.

Žrtev meni, da grožnje niso uresničljive, ima potrebne informacije o možnostih zaščite, ne boji se, meni pa, da bi si moral povzročitelj vključiti v obravnavo. Ni socialno izoliran. Sorodniki, sosedje, prijatelji in delovna organizacija ne opravičujejo nasilnega vedenja. Žrtev ima podporo socialne mreže pri ukrepanju ob morebitnih ponovnih izbruhih nasilja

2. Srednja stopnja ogroženosti

Povzročitelj nasilja grozi, da bo poškodoval družinske člane ali sebe, ne prevzema odgovornosti za svoje nasilno vedenje ali manipulira z odgovornostjo, nasilje je dolgotrajno in/ali se stopnjuje po pogostosti in/ali moči. Žrtev je prestrašena in meni (na osnovi prejšnjih izkušenj), da so grožnje uresničljive, namerava zapustiti nasilneža, nima izdelanega varnostnega načrta.

Prisotni so psihosocialni dejavniki tveganja (nezaposlenost, alkoholizem, revščina, nerešeno stanovanjsko vprašanje...), žrtev ima podporo socialne mreže pri aktivnostih, ki jih načrtuje za izhod iz nasilne situacije.

3. Visoka stopnja ogroženosti

Povzročitelj nasilja odkrito grozi in izvaja nasilje, poseduje orožje, ne prevzema odgovornosti za nasilje, nima interesa za spremembo, ima zgodovino nasilnega vedenja, pogostost ali intenziteta nasilja se povečujeta, vedenje postaja vse bolj brutalno, prisotne so obsesivne, sadistične, psihopatske osebnostne poteze. Žrtev občuti izrazit strah pred povzročiteljem, na podlagi preteklih izkušenj je prepričana, da je povzročitelj sposoben uresničiti grožnje, da bo poškodoval njo ali druge člane družine, nima izdelanega varnostnega načrta.

Prisotni so visoko rizični, multipli-psihosocialni dejavniki tveganja (kronična nezaposlenost, alkoholizem/odvisnost od drog, revščina, smrt v družini, kronične bolezni, postravmatska stresna motnja...), žrtev nima podpore v okolju.

Vzorci nasilnega vedenja

- ★ dolgotrajno nasilje
- ★ stopnjevanje pogostosti in intenzitete nasilnega vedenja
- ★ zloraba med nosečnostjo in/ali po rojstvu otroka
- ★ zloraba otrok
- ★ spolna zloraba
- ★ spremljanje gibanja žrtve, preverjanje telefonskih klicev, spraševanje otrok o partnerki
- ★ zalezovanje žrtve
- ★ jemanje talcev
- ★ grožnje z umorom ali samomorom
- ★ posedovanje orožja
- ★ mučenje ali sadistično vedenje
- ★ generalizirana agresija (nasilno vedenje do drugih, tudi izven partnerskega odnosa)
- ★ zgodovina antisocialnega vedenja in kaznivih dejanj
- ★ nasilje v primarni družini
- ★ mučenje živali

Povzročitelj nasilja (mentalno stanje in osebnostne težave)

- ★ pretirano ukvarjanje z žrtvijo
- ★ izraža lastniški odnos do žrtve
- ★ izrazita dominantnost v odnosu do partnerke
- ★ izraža odvisnost od žrtve, ne prenaša ločitve od partnerke
- ★ ljubosumnost
- ★ ima izrazita nihanja v razpoloženju, ki vzbujajo strah
- ★ samomorilne ali morilske misli, fantazije
- ★ depresija, nizko samospoštovanje, obup

- ★ minimaliziranje nasilnega vedenja, pomanjkanje obžalovanja/krivde
- ★ pomanjkanje empatije, uvida v to, kako nasilno vedenje vpliva na žrtev in otroke.

Individualni dejavniki, ki zmanjšujejo kontrolo nad vedenjem (pri povzročitelju in žrtvi)

Situacijski dejavniki

- ★ ločitev (žrtev je pred kratkim odšla ali namerava oditi od povzročitelja)
- ★ dosegljivost orožja
- ★ stres (nezaposlenost...)
- ★ soočenje z določenimi ravnanji žrtve (nezvestoba, zloraba alkohola/drog, antisocialne aktivnosti...)

Žrtev

- ★ občuti močan strah pred povzročiteljem,
- ★ na podlagi preteklih izkušenj je prepričana, da je povzročitelj sposoben uresničiti grožnje,
- ★ nima izdelanega varnostnega načrta,
- ★ prisotni so visoko rizični, multipli psihosocialni dejavniki tveganja (kronična nezaposlenost, alkoholizem/odvisnost od drog, revščina, smrt v družini, kronične bolezni, postravmatska stresna motnja...),
- ★ žrtev je izolirana, nima podpore v okolju.

Izbira ukrepov

Pri izbiri ukrepov upoštevajte avtonomijo odrasle osebe z izkušnjo nasilja.

Standardni postopki ravnanja so:

- ★ delo s povzročiteljem: jasno postavljanje meja, soočanje z nesprejemljivostjo njegovega nasilnega vedenja,
- ★ svetovalni razgovor z žrtvijo: dodajanje moči, izdelava varnostnega načrta in iskanje možnih rešitev,
- ★ napotitev na druge institucije,
- ★ spremljanje,
- ★ pomoč pri uveljavljanju pravic pri drugih organih.

Strokovne delavke/ci so odgovorni za:

- ★ prizadevanje za vzpostavitev kontakta s povzročiteljem,
- ★ motiviranje za vključitev v ustrezno obliko pomoči,
- ★ izogibanje moraliziranju, obsojanju,
- ★ poimenovanje nasilnih dejanj s pravimi imeni.

ZVEZA DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Kebetova 9, 1000 Ljubljana

el. naslov: zdus@siol.net; fax: 01/515 29 57

Tel. št. predsednice: 01/519 41 17;

Tel. št. tajnika: 01/515 52 40

Princip dela z žrtvijo:

- ★ povečanje varnosti,
- ★ opogumljanje,
- ★ odgovornost za nasilje na strani povzročitelja,
- ★ prenehanje nasilja in ne popravljanje ali prekinitev odnosa,
- ★ individualizirana pomoč,
- ★ izbira ukrepov glede na stopnjo ogroženosti,
- ★ upoštevanje neenakosti moči.

Prvi razgovor je usmerjen v dodajanje moči žrtvi in osvetljevanje tehnik moči in kontrole, ki jih uporablja povzročitelj. Potrebno je žrtev spodbuditi, da sama poišče rešitev zase. Potrebno se je pogovoriti o varnosti in delovati pro-aktivno.

Prekinitve kontakta

Projekcije: Mi vemo za drugega.

Introjekti: Ne bo razumela saj se bo vrnila.

Retrofleksija: Jezni smo na drugega, ščipamo pa sebe.

Konfluenca, zlivanje: Meni se tako smili, cel dan bi lahko jokala z njo.

Zanikanje: No, sej ni bilo tako hudo!

Intelektualiziranje

Strokovni sodelavci pri centrih za socialno delo so odgovorni za identifikacijo problema, spoštovanje zaupnosti, potreb in prepričanj. Zavzemati se morajo za odpravo predsodkov pri obravnavi nasilja v družini, biti pri svojem delu dosledni, dobro informirati in sodelovati med strokovnimi službami, spoštovati in izvajati vsa zakonska določila, pridobivati zaupanje žrtve do institucije, stalno samopresoјati učinke pomoči in skrbeti za usposabljanja.

Poleg vseh standardnih postopkov, morajo še:

- ★ nuditi pomoč pri zagotavljanju varnosti žrtve,
- ★ sklicati multidisciplinarni tim in izdelati načrt pomoči,
- ★ sodelovati z drugimi institucijami,
- ★ podati obvestila policiji, sodišču,
- ★ nuditi materialno pomoč ter
- ★ spremljati in preveriti načrta pomoči.

Nasilje nad starejšimi v luči spremenjenih družinskih odnosov

Janja Frelih Gorjanc in Mateja Vrhunc Tomazin,

Inštitut Terapevtski center Krog

- ★ Starost kot najvišji nivo življenjskega kroga družine
- ★ Mladi odrasli – mladi par
- ★ Družina z majhnimi otroki
- ★ Družina z adolescentom
- ★ "Prazno gnezdo" : polno gnezdo
- ★ Doba staranja

Življenje je kot spirala: V vsakem obdobju srečujemo iste teme, obogatimo jih na višjem nivoju.

Spoštovanje starejših v luči "novega sveta"

Ločimo:

Tradicionalno:

SPOŠTOVANJE kot del družbene vloge – zunanja struktura

Danes:

SPOŠTOVANJE kot rezultat izgradnje - notranje strukture:

SAMOSPOŠTOVANJE medosebnih odnosov: svoboda in pripadnost, ovira: ovira: "kult mladosti"

Starost in identiteta: dostojanstveno staranje -

telo in bolezen, zakonski odnos in spolnost, družinski odnosi – utrjevanje odhoda, vnuki, upokojitev, smrt zakonca, slovo (tabu).

"Samo človek, ki sprejema svojo nemoč, zares ohrani, svoje dostojanstvo (L.K.Kompan Erzar, 2003)."

Starost in smisel / duhovnost kot najvišja/najbolj celostna komponenta človekovega življenja/doživljanja.

- ★ Vrednotenje , iskanje smisla
- ★ Sprejemanje
- ★ Spuščanje in odpuščanje
- ★ "Slavljenje" in poslavljanje

Starostnik in nasilje

Zakaj je starostnik ranljiva skupina v smislu nasilja in zlorabe? Osnova nasilja: vedno občutek NEMOČI, ki se rodi iz starostnikove nemoči, različnosti svetov, nekompatibilne komunikacije, ne-stika.

Ko se "zapletemo" v zlorabljalno sistem

(proces projekcije, PI, kontra-transfera itd.)

kot oseba, strokovnjak, inštitucija...